

Luceafărul

Revistă săptămânală pentru
literatură, artă și politică

Director: Octavian Goga ■■■

Redactor: Oct. C. Tăslăuanu'

An. XI. Nr. 22. Vol. I.

■ ■ Cuprinsul: ■ ■

Octavian Goga . . .	Yorbeau azi noapte două ape... (poezie).	Emil Tofan . . .	Dragostea cocoșatului.
S. D.	Răpirea Basarabiei.	M. Gallus . . .	Fabule revăzute.
M. Săulescu . . .	În mine... (poezie).	I. Agârbiceanu . . .	Povestea unei vieți (roman).
Octav Minar . . .	Conta și Eminescu de- spre Basarabia.		

Cronici: E. G.: Adunarea dela Alba-Iulia. I. L.: O scrisoare a Doamnei Elena, soția lui Matei Basarab către demnii din Sibiu, 18 Maiu 1653. Insemnări: Spre știre. Delavrancea în Academie. Singurătatea lui Ylahuță. Școli călătore! Ylaicu premiat de Academie. 16.000 în vânt... „Vieța Nouă” din Bucovina. — Bibliografie.

Sibiu, 27 Maiu v. 1912

LUCEAFĂRUL

REVISTA SĂPTĂMÂNALĂ PENTRU LITERATURĂ, ARTĂ ȘI POLITICĂ.

APARE SUB ÎNGRIJIREA UNUI COMITET DE REDACȚIE

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. T. Brediceanu, Dr. C. Bucșan, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărlan, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Dr. Silviu Dragomir, I. Duma, Victor Eftimiu, I. Enescu, Aurel Esca, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghiбу, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, I. I. Lăpădatu, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Dr. I. Mateiu, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, V. C. Osvadă, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Pitîș, Gh. Popp, Dr. Sextil Pușcariu, Dr. P. Roșca, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmnicianu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, D. Tomescu, Lazar Triteanu.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 20 cor. 6 luni 10 cor.

Pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 16 cor.

România și în Străinătate:

1 an 25 cor. 6 luni 13 cor.

Reclamațiile sunt a se face în curs de 14 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Noi piese muzicale de Tiberiu Brediceanu

LA ȘEZĂTOARE

Icoană din popor (un act cu un preludiv)

Text de C. Sandu-Aldea și I. Borcia.

CUPRINSUL:

Preludiu și cor.	Nr. 5. Melodrama	Nr. 9. a) Solo de flautier
Nr. 1. Dcina lui Sorin	• 6. Cântecul Ilenei	• 10. Brâu
• 2. Mândrută cu ochii verzi	• 7. De masă	• 11. Duet
• 3. Cântec din bătrâni	• 8. Scenă	• 12. Învărtita și cor.
• 4. A lui Moș Marin	• 9. Cântec haiducesc	

Partitura pentru canto și piano cor. 8'—, fr. 10'—

Doine și cântece românești.

(Canto și piano).

Caletul III.
Păsărică mută-ți cuibul.
Leagănă-te frunzuliță.
Turturea din valea sacă.
Ardemi-te-ai codru des.
Ce vii, bade, târzior.
Tu te duci, bade, sărace.
Foale verde, foale lată
Pe unde umblă doru'.

Caletul IV.
Pe sub flori mă legănai.
Foale verde, pup de crin.
Sus în vârful dealului.
Mândro, de dragostea noastră.
Când treci, bade, pe la noi.
Frunză verde, frunzuliță.
Auzi, mândro, cucu-ți cântă.
S'a dus cucul de p'aici.

Jocuri românești.

(Piano solo).

Caletul IV.

Hora.
Învărtita III.
Brâu V.

Pe picior IV.
Din Maramurăș.

Ardeleana V.
Danțu.
Ardeleana (ca'n Bănat) VI.

Prețul unui calet cor. 4'—, fr. 5'—

Quadrille pe motive românești cor. 2'—, fr. 2'50

Hora (cis moll) „ 1'50, „ 2'—

De vânzare la:

Librăria arhidiecezană, Sibiu (Nagyszeben).

www.dacoromanica.ro

EUGEN FARZE

Orice reproducere fără indicarea izvorului e oprită.

Vorbeau azi noapte două ape...

Veneà un vifor să ne 'ngroape
Și grindina-mi băteà la geam,
Vorbeau azi noapte două ape
Și vorba lor o 'nțelegeam.
Își lumineà necunoscutul
Cu fulgere din deal în deal
Și chiotind prin neguri Prutul
Vorbeà cu Murășu 'n Ardeal:

„În taina apelor afunde
Un țintirim de veacuri port,
Mi-e albul înspumatei unde
Mai trist ca giulgiul unui mort...
Din vreme 'n vreme mă străbate
Un lung îndepărtat fior,
Și 'ncheieturile trunchiate
Atâta de cumplit mă dor...

N'auzi cum strigă Basarabii
Blestemul zilelor ce vin,
Cum sună 'n bucium pârçălabii
Dela Soroca la Hotin?...
Eu simt cum matca mea tresare
De-al amintirilor șuvoi,
Arcașii lui Ștefan cel mare
Îmi cer azi moaștele 'napoi“...

Așa tulburător de țară
Urlă ne'nduplecatul glas,
Pân' fulgerele se curmară
Și-o ploaie blând' a mai rămas.
Atunci o 'ntunecată noapte
Pe creasta codrilor cădeà,
Și 'n plânset lin urzit din șoapte
Bătrânul Murăș răspundeà:

„În valul meu de veacuri plânge
Acelaș vaier stins și mut,
Mai multe lacrimi decât sânge
Nisipul meu a cunoscut.
Tu-ți plângi mărirea îngropată,
Eu jalea veche an de an,
Tu ai avut părinți odată,
Eu veci de veci am fost orfan“... —

Așa vorbeați îndurerate,
Sub ceriul înorat și crud,
Bolnave râuri tulburate
Și-acum durerea v'ò aud...
Nedumerirea mă supune
Când rostul patimii v'ascult,
Căci inima nu-mi poate spune,
Pe care să vă plâng mai mult...

Octavian Goga.

Răpirea Basarabiei.

La 28 Maiu s'au împlinit o sută de ani, de când a ocupat Rusia una din cele mai frumoase provincii românești și de când Moldova a pierdut teritoriul „lungit între Prut și Nistru, cu picioarele muiate în Marea Neagră și cu fruntea umbrită la poalele Carpaților“. Acest teritoriu numit de atunci Basarabia, a încetat de a mai fi pământ românesc și în măsura în care aparatul de rusificare prinde rădăcini tot mai adânci, se stinge și se pierde de pe el și graiul românesc.

Răpirea Basarabiei din partea Rușilor privită în legătură cu toate împrejurările, între cari a avut loc, ni se înfățișează ca una dintre cele mai mari nedreptăți, pe cari le-a putut săvârși un popor. Pentru că de când s'au înjghebat relații între Țarul Rusiei și între țările românești dela Moscva veniau numai cuvinte de îmbărbătare și făgăduinți de apărare împotriva Turcilor. Semnul „ortodoxiei“, a aceleiași legi aduse din Bizanțul vechiu se pareă că leagă aceste două popoare deolaltă. În numele ei oferiră Rușii mai întâiu lui Vasile Lupu, a se lăpădă de Turci și a supune Moldova imperiului rusc. Dar ceea ce nu se învoi a face acest Domn destul de mândru, de tare și de prudent, o îndeplini urmașul său Gheorghiu Ștefan la 1655, când trimise la Moscva pe mitropolitul Grigore să joare supunere Țarului rusc. Cu tot jurământul solemn Gherghie Ștefan nu a primit nici un ajutor dela Ruși, așa încât, cum însuși mărturisește, toate speranțele sale au rămas „vane“. Aceleași desiluzii și în aceleași proporții le-au îndurat și alți Domni români, până când Petru cel Mare s'a pornit spre Prut. Începând cu acest Țar Rusia nu mai urmărește gândul de-a apăra ortodoxia țărilor românești, ci își fixează o conduită politică, în care a rămas până astăzi pe deplin consecventă: întinderea cu orice preț înspre Turcia slăbită.

Singur Napoleon a trezit în inima Rușilor pe câtăva vreme temerea, că vor fi preveniți în urmărirea țintei lor de armele biruitoare ale Francezilor. De aceea s'a văzut silit imperiul rusc a încheia la sfârșitul anului 1698

o alianță cu Poarta otomană al cărei ascuțiș eră îndreptat împotriva lui Napoleon. Prin aceasta credeă Țarul rusc, că va putea asigura existența unui stat slăbit și designat a i-l lua ca pradă, în contra năzuințelor de cucerire ale unui dușman mult mai puternic. Poarta otomană destul de circumspectă însă n'a ezitat mult a se arunca din nou în brațele politicei franceze și așa cu suirea pe tron a noului Țar Alexandru I, se întetesc intrigile în contra Turciei. Războiul însă nu izbucni între cele două state până în anul 1806, când din partea Rușilor generalul Michelsohn ocupă Basarabia, generalul Essen Hotinul, generalul Meyendorf luă Benderul, iar Principele Dolgoruki trecu la Bârlad și Galați. Pretext pentru războiu aflară Rușii în depunerea celor doi Domni fanarioți ai țărilor române, Constantin Ipsilanti din Muntenia și Alexandru Moruzi din Muntenia. La reclamarea Rușilor cei doi Domni fură numiți din nou pentru scaunul domnesc al țărilor românești. Dar nici ținuta aceasta conciliantă a Turcilor nu reținu pe Ruși a încălca Moldova și a declară, că ei o fac aceasta spre a apăra țărilor române de prădăciunea Turcilor și spre a stroarce acestora cinstirea tratatelor, pe cari le-au subscris. În astfel de împrejurări Turcii stimulați și de trimisul lui Napoleon la Constantinopol, de generalul Sebastiani, cu toate că erau nepregătiți, declarară războiu Rusiei în 27 Dec. Acest războiu ținū până la 1812 și se sfârși cu pierderea Basarabiei noastre.

Cetele turcești fură silit a se retrage dinaintea Rușilor în Giurgiu și în Rușciuc spre a evita o ciocnire cu armata rusească. Ambele părți așteptau primăvara, ca, întărite, să înceapă acțiunea. Vizirul se apropiase de Dunăre, când revoluția ienicerilor din Constantinopol înlocui pe Sultanul Selin III cu Mustafa IV, iar prin pacea încheiată la Tilsit armatele rusă și otomană erau îndatorite a părăsi Moldova și Muntenia. Temeliile, pe cari s'a încheiat această pace însă erau foarte șubrede. Rusia nu eră învoită să renunțe la cele două țări românești în vreme ce Napoleon

favoriză și mai departe politica Turcilor. Când însă la întrevvedere, care a avut loc între Napoleon și între Țarul Alexandru I, la Erfurt, Împăratul Francezilor a declarat, că lasă Turcia în voia sorții și încuviințează, ca Rusia să-și întindă granițele până la Dunăre. Rusia nu mai vede înaintea sa nici o piedecă.

Astfel războiul, care se declarase în 1806, își luă începutul abia în anul 1809.

Conducerea armatei rusești o avu la început prințul Prozorovski, un bătrân tardiv, pe care îl urmă prințul Bagration, care isbuti să treacă în Bulgaria, să cucerească vreo câteva cetăți de mai puțină importanță. Mersul încet al războiului făcu pe Țarul Alexandru I să numească de comandant suprem al armatei rusești pe un favorit al său, pe contele Kamenski, dela care speră, că în curând va pătrunde prin Bulgaria spre Constantinopol. Rezultatul la care a ajuns contele Kamenski era însă mult mai prejos, decum se așteptase Țarul, cu toate că era destul de favorabil pentru Ruși. Generalul Kutuzov, care în 1811 a luat locul lui Kamenski, după ce a dărâmat cetățile turcești din dreapta Dunării s'a retras pe țărmul stâng. Vizirul i-a urmat și dacă Kutuzov n'ar fi isbutit a-l înfrânge subit printr'un atac îndrăzneț din două părți, de sigur că campania nu se sfârșia cu învingerea Rușilor.

După toate aceste împuterniciții ambelor state au convenit la București, să stipuleze condițiile păcii. Fiecare parte voia să-și asigure condiții cât se poate mai favorabile și de aceea pertractările au ținut mai multe luni, până când s'a încheiat pacea la 28 Maiu 1812 prin aceea, că Turcia a cedat Rusiei teritoriul ce se întinde între Nistru, partea inferioară a Dunării și până la Prut, teritoriu, ce de atunci a primit numirea de Basarabia.

Cucerirea aceasta a vechiului pământ românesc este a se atribui nu biruitoarelor arme rusești, ci unui complex întreg de nenorociri. Era o nenorocire pentru Turci, în a căror vazalitate stătea atunci Moldova, că se încrezuseră în politica lui Napoleon, la al cărui cuvânt declarară ei războiul Rușilor. Napoleon însă făcea politică numai pentru sine și putea să jertfească pe Turci în oricare moment. Nenorocirea era pentru

Turci mai departe și faptul că având tristele experiențe că politica franceză, în momentul cel mai hotărîtor, Turcii clătinându-și încrederea în Napoleon, se grăbiră a încheia pace cu Rușii, fără să înțeleagă și să prevadă foloasele, ce le-ar fi putut avea, dacă ar mai fi așteptat câteva luni. Nenorocire era și starea de atunci a țărilor românești, cari credeau în făgăduințele Rușilor și pentru cari Rusia era o împărăție ortodoxă, care și-a luat îndatorirea de a le apăra și a le curăți de Turci. Cu totul altfel priveau Rușii însă țările românești. „Ei — cum spune d-l A. D. Xenopol — priveau totdeauna țările române sub două unghiuri deosebite. Când era nevoie de a se sluji de ele ca mijloc de constrângere contra împărăției otomane, ei tratau pe Domnitorii acestor țări de suverani, le luau apărarea ca niște țări neatârinate după drept și care ar fi fost fără cuvânt încălcate și asuprite de Turci; când însă venia timpul să se despăgubească dela aceștia pentru izbânda repurtată, Rușii considerau țările române ca pământ turcesc și-și tăiau din ele mulțămitele. Aceasta au făcut-o și acum când luară Basarabia ca despăgubire pentru războiul purtat în interesul Moldovei“.

*

Când în războiul dela 1853—56 Rusia fu înfrântă, ea trebui să cedeze Moldovei trei ținuturi din partea sudică a Basarabiei, adică Basarabia propriu zisă. Aceste trei ținuturi cuprindeau un teritoriu ca de 10.288 km. pătr. cu o populațiune de peste 127.451 suflete. Însă nici aceste ținuturi nu stătură timp îndelungat alipite de țara mamă, căci aceeași politică rusească ceru după învingerea reportată cu ajutor românesc asupra Turcilor dela Congresul din Berlin înapoierea Basarabiei dela Sud, ceea ce i s'a și acordat în schimbul Dobrogei.

De atunci acest petec de pământ rupt din Moldova este o rană vie pentru România. Durerea noastră o măresc și tendințele de rusificare nemiloasă, de care au parte frații noștri basarabeni.

„Dela 1812 — spune un distins frate basarabean d-l L. Arbore — Românii din Basarabia sunt sub stăpânire străină. Ei sunt opriți a învăța limba lor maternă, opriți a se

rugă lui Dumnezeu românește: școala și biserica în Basarabia au devenit pârgă cu ajutorul căreia guvernul rus nădăjduiește să rusifice populațiunea românească... Cu ajutorul școlii, Rusia a izbutit să rusifice aproape desăvârșit pătura cultă din Basarabia; cu ajutorul bisericii, dânsa nădăjduiește să rusifice și populațiunea rurală... Până în zilele noastre însă — observă dânsul mai departe — țăranul român de dincolo de Prut nu vorbește altă limbă decât cea românească,

nu se roagă lui Dumnezeu decât în limba părinților săi“...

Din această tărie a neamului nostru, care este țăranul român, unită odată cu o adâncă conștiință națională va putea să se înalțe și pentru neamul românesc din Basarabia o puternică cetate de apărare. Și atunci răsunându-ne pe vremurile vitrege vom putea să facem cele strâmbe drepte, iar cele risipite și împrăștiate vom putea toate să le adunăm la un loc.

S. D.

In mine...

Aș vrea să am puterea să mă desfac de mine,
Să pot vedea odată ce am și cine sânt
Să pot să văd în noaptea adâncă ce-i în mine
Mai viu, mai clar, mai bine...
— Tăcerea ce mă are să 'nvie 'ntr'un cuvânt...

Aș vrea să am puterea să mă desfac pe-o masă
Ca un chirurg ce poate în basme numai el...
— De multe ori îmi pare că firea mea mă lasă
Și-adeșeaori îmi pare că pot vedea orice...

Ce groaznică făptură mi-apar eu câteodată!
În mine nu e unul — în mine nu-s doar eu!
În inimă, în suflet, un altul mi s'arată
Și gândul mă muncește ne'ndurător mereu!...

Mi-e inima o tristă și palidă fecioară
Duiosă, care plânge când n'are ce visă.
Mi-e inima o tristă și palidă fecioară
Pe care-o stea, un cântec, un svon o infioară
Cum stă și-așteaptă par'că, întruna altceva...

Iar sufletul îmi este un cetitor în stele
Un mag din alte vremuri, un rătăcit de-acei'
Ce-și află-un rost în lume umblând cu ochii 'n stele...
Tu nu pricepi ce poate găsi vreodată 'n ele
— Doar simți că lucruri triste adesea poartă 'n el...

Și gândul... gându-mi este dușmanul cel mai mare!
Ce om cu suflet negru, ce negru iezuit!
Tăcut, pe-alături trece, răsând de fiecare —
Șoptindu-mi par'că veșnic, că nu sunt fericit...

De-ascult ce spune trista și palida fecioară, —
Îmi pare rău de vieța ce-și pierde în zadar,
Copilul ce cu ochii pe-a cerului comoară,
În turnul lui de fildeș, se sbate solitar...

Și de mă 'ndrept cu dânsul spre lumea-i depărtată
Și mă 'nfior o clipă, uimit, la glasul lui,
Ascult cum pe cărarea-i spinoasă și 'ncurcată
Din noapte-apare gândul răsând de câte-i spui...

Și nu pricep nimica în tot ce simt în mine!
O palidă fecioară, un mag, un iezuit!
Adesea, la olaltă îmi par că stau prea bine!...
— Dar ce-mi lipsește totuși să spun că-s fericit?...

...În mine-i o fecioară, un mag și-un iezuit!...
Dar eu, eu cine sunt?...

Ne 'nțelegând nimica, robii de câte trei,
Și cum își află 'n mine locașul numai ei,
Cu mintea doar la vieța și dorurile lor, —
De multe ori îmi pare că-s un azil de noapte
Ce se părăginește căci n'are 'ngrijitor!...

*

Și astfel trec prin lume necunoscut de nime,
Necunoscut de nimeni ce sunt într'adevăr,
Spre soare sau furtună, spre rău ori cătră bine
Atârnă vieța-mi toată de-un magic fir de păr...

Și cine știe unde e glasul pentru care
Urechia mi-e făcută să-l poată ascultă!...
E gândul ce sfărâmă, e-albastra depărtare,
E tot ce nu știu încă, ori e iubirea ta?...

În mine este astăzi tăcere-atât de-adâncă!...
Atâta noapte tristă, atâta vag mister,
De-am spus că-mi plâng iubirea, iubesc și astăzi încă;
De-am vrut să 'ntorc privirea-mi din cer, privesc spre cer;
Și de-am șoptit că gândul e o pedeapsă-amară,
La o răscruce 'n cale, prezint c'o să-mi apară...

M. Săulescu.

Conta și Eminescu despre Basarabia.

Ochi plini de lacrimi, inimi sângerânde,
privesc spre Basarabia furată!

E poate clipa cea mai înălțătoare de patriotism, când toată suflarea românească își amintește într'un gând, de plaiul sfânt al Basarabiei, de frații cari de un veac sorb amarăciunea iobăgiei nedrepte.

Durerea noastră e mai mare decât a lor!

Suferim mai mult decât asupriții cari de un secol n'au putut să vadă lumina libertății, nici n'au auzit strigătul salvator al fraților de peste Prut.

Chiote de veselie oficială va încercă să tulbure ziua de doliu a unui neam.

Și văile ca un blestem, nu vor răspunde bucuriei lor, așa cum răsună odinioară de cântecul moldovenesc. În colibele basarabene, bătrânii aprinzând candelile străbune, vor arăta copiilor cu mâna care își fac crucea, spre cerul mântuirii, spre țara lui Ștefan, clătinând cu adânc înțeles pletele tradiționale ale plăieșilor moldoveni.

Iar noi, ascultând înfiorați dangănitul prelung al clopotelor de jale, vom fi îmbărbătați de versul etern al marelui Eminescu:

Auzi! ... departe strigă slabii
Și asupriții cătră noi:
E glasul blândeii Basarabii,
Ajunsă 'n ziua de apoi.
E sora noastră cea mezină,
Gemând sub ciutul de Calmuc,
Legată 'n lanțuri de-a ei mână,
De ștreang târând-o ei o duc.
Murit-au? Poate numai doarme,
Ș'asteaptă moartea dela câni?
La arme,
La arme dar, Români!

*

„Basarabia a fost pentru Conta partea cea mai simpatică a țării sale. Două veri a petrecut vacanța într'un sat din județul Cahul.“¹⁾

Marele filozof eră pasionat pentru poezia populară. În copilăria sa fericită, hoinărind cu ciobanii prin munții Neamțului, nu uitase să culeagă și să prescrie într'un caet aceste apoteozări ale naturei, prefăcute în doine și balade de anonimii trubaduri ai poporului.

¹⁾ B. C. Liveanu, Prefață la volumul „Discursuri parlamentare“, pag. 19.

Și din Basarabia a cules Vasile Conta poezii populare și diferit material folcloristic, pe care l-a trimis lui Eminescu însoțit de următoarele rânduri:

„Te rog, d-le Fătu, să fi așa de bun de a trimite d-lui Eminescu, caietul ce cuprinde culegerile mele populare, căci am aflat că are o mare dragoste pentru acest gen de poezie.

„L'aș fi trimis direct dar nu-i cunosc adresa. Pentru singurătatea mea, departe de căminul și țara pe care o doresc, aceste versuri par o muzică divină, un balsam alinător de suflete înstrăinate. Cred că-i va face mare plăcere.“¹⁾

Din alt fragment de scrisoare a lui Conta aflu, că s'a expediat caietul de poezii populare ale filozofului pe adresa lui Eminescu, care pe aceea vreme studiă la Viena:

„Am primit azi o scrisoare foarte măgulitoare dela d-l Eminescu din Viena, în care îmi scrie că poeziile trimise i-a procurat o mare plăcere, dupăcum prevăzusem; — le-a cetit pe nerăsuflăte căci: eră și dânsul însetat de graiul dulce, nespus de dulce al țării sale.

„Mi-ai trimis, d-le Conta, un prietin sincer ca să mă iau în ceasurile lungi și plicticoase. A fost o revelație pentru mine „cântecele basarabene“ — multe din ele se asemănă cu cele din Moldova de sus, ah, cum aș dori să văd această parte înstrăinată. Cu acest prilej îți trimit fotografia mea, rugându-te să mi-o trimiți pe a d-tale.“²⁾

În nici o biografie nu se pomenește dacă Eminescu a fost în Basarabia.

Însă o ură de moarte a păstrat poetul pentru răpitori, descriind acest dispreț în multe versuri, cari se află în manuscrisele dela Academia Română:

... Nu e destul că oameni
De origină barbară
Moșia 'n jumătate
Nemernic și-o furară,

¹⁾ Octav Minar, „Filozoful Conta“, pag. 8.

²⁾ Octav Minar, „Filozoful Conta“, pag. 9, cu adăugiri, nouă din manuscrisele dăruite mie de actrița Maria Bălușescu, o prietină intimă a filozofului.

Că între Prut și Nistru
Pe olatele bătrâne
Domnesc pe neam și țară
Calmuci cu cap de căne,
A căror mutră slută
Și-adânc dobitocească
N'o 'ntrece decât doară
Inima lor cănească?
Nu e destul c'acolo
În neagra 'ntunecime
Copiii-și blestem soarta
Neascultați de nime,
Căci cnutul îi sdrobește?...

Sau admirabilul fragment postum:

Din lungi cărări de codru,
Din munți cu vârful 'n nouri
Eșit-au Dragoș-Vodă,
Îmblânzitor de boui,
Mulțime curgătoare
S'a fost întins pe vale
Și buciumele sună
Și oile-s pe cale;
Nainte merg moșnegii
Cu pletele bogale
Țiind toiage albe
În mânilor uscate.
Astfel eșiau tot rânduri,
Vuind din verzi ramuri:
Copii, ciobani de turme,
Moșnegi, păstori de neamuri.
Și au întins moșia
Spre răsărit ș'amiaz,
Pân' unde marea sfarmă
De țarm al ei talaz.
Au cucerit cu plugul
Cu vârful dragei săbii
Pân' la Cetatea-Albă
Limanul de corăbii
Sute de ani stătut-au
Stăpâni până la Nistru,
Luptând cu Răsăritul
Cu cuibul cel sinistru,
De unde vin în roiuri
În veci renăscătoare
Limbi spurcate și rele
Barbarele popoare.
Prin neagra vijelie,
Ce vâjje și bate,
Sfărmandu-se la graniți
De ziduri de cetate,
Sta neclintit Moldova
Țesând la pânza vremii;
Viteji-i erau fiii
Și purtătorii stemii
Cei dătători de lege
Și-așezători de datini,
Lumine din lumine,
Mușatini din Mușatini.

În paginile Eminesciane mai găsim într'alte și lacrimi pentru Basarabia pierdută:

Și strunele plesnite
Și harfa desfăcută
În salcia pletoasă,
De care atârna

L-a Isterului râpe,
Acuma este nuntă
Și cântul ei de aur
Nu pot a-l deșteptă.
Și vânt trăgând s'aude
Sub crengile plecate
Spre unda cristalină
Ce fuge șopotind,
Și umbrele din apă
Tot rânduri inecate
Se par că las în urmă
O voce suspinând.
Durere! Și-i profundă
Când România plânge
Cu fruntea 'nfășurată
De dolii la mormânt;
Durerea-i pretutindeni,
În valea și Carpatul
Ce-i românesc pământ.

*

Filozoful Conta ca și prietinel său Eminescu, înfierează purtarea neomenoasă a Rusiei, în două articole publicate unul în ziarul „Steaua României“, iar altul în ziarul „Viitorul României“, cari pe vremuri au făcut multă vâlvă, fiind scrise cu mult simț patriotic și cuprinzând înalte sfaturi pentru politicianii cari au lăsat să se făptuiască rușinea.

Călăuziți de marele adevăr: „că fundamentul moral a unui popor e patriotismul; fără el nu putem concepe o viață, dar încă un stat. Ceice cred că a fi patriot este un preliminar natural, căci cu toții trebuie să fim patrioți, — se înșală. A fi patriot înseamnă: a fi cinstit, a avea o conștiință curată și o inteligență vie, a avea un arbitragiu filozofic pentru compatrioții tăi, în fine un criteriu biblic din care se reese principiul că viața ta aparține tuturor și că tu nu ești decât un luptător într'un războiu care tinde spre fericirea și gloria țării tale.

„Aceste inimi mari și generoase se pot asemăna c'un templu unde pentru eternitate trebuie să ardem candela recunoștinții.

„De entuziasmul acesta depinde de multteori fericirea și gloria unui popor“.¹⁾

Eminescu și Conta au arătat ce așteaptă viitorul dela tinerele generațiuni, — pilduire demnă de marii eroi ai trecutului nostru, a căror cuvânt să fie rugăciunea lor de toate zilele.

Octav Minar.

¹⁾ O cugetare postumă de V. Conta, din colecția mea de manuscrise.

Dragostea cocoșatului.

(Sfârșit.)

Într'una din zile se aduse la spital o fată greu bolnavă. Avea friguri și o dăduse în călduri mari. Costea veni la patul ei pentru a-i scrie biletul de intrare, dar cum o zări, rămase ca împetrit, cu ochii țintă, — într'atâta înfățișarea ei îi apărură deosebită de aceea a tuturor femeilor și fetelor, ce văzuse până atunci în spital. Îi părea ca o zână din poveste, cu fața ei rotundă și albă, cu buzele și obrajii înbujuțați de arșița frigurilor, cu ochii mari, negri, acoperiți de gene lungi, și, cu deosebire, cu părul ei bogat, castaniu, care cădea în unde mătăsoase peste umere. Mânile, pe care le împreunase peste pieptul plin, se ridicau și se coborau cu răsufarea pripită. Stătut mult și o privi, ca pe o vedenie, ca pe un vis, despre care i-ar fi fost frică să nu dispară, dacă ar face vreo mișcare.

În fine se reculese și apropiindu-se de bolnavă, o întrebă cu blândețe:

„Cum te cheamă, fetițo?

— Mărioara Dumitru“, îi răspunse cu glasul stâns. Află că era de 22 de ani, născută la țară, dar crescută de mică copilă la oraș de o mătușă, cu care lucra croitoria.

Toată noaptea Mândruță nu se mișcă de lângă patul ei. Ba îi dădută doctorii, ba lapte, ba îi puse comprese, ba îi măsură temperatura, astfel că a doua zi, la vizită, medicii îi făcură mare laudă pentru felul conștiincios cum o îngrijise.

Medicul primar aruncă o privire spre tabela termometrică, o alta asupra bolnavei, îi luă pulsul, o ciocăni puțin pe ici-colo, se uită la limbă și zise:

„Febră tifoidă gravă, — să se izoleze în camera de rezervă“, — și uitându-se la secundarul său, par'că voia să adaoge: „puțină speranță“.

Apoi dete câteva ordine gardienelor cu privire la compresele, la băile, ce trebuiau să-i facă. Aceste ascultară cu acel aer smerit și supus, care le caracterizează pe toate, fără deosebire, după câțiva ani de slujbă prin spitale, — și cu gândul ascuns de a face, când va veni la adecă, cum și ce vor crede ele de cuviință. Dar se înșelase amarnic bietele femei! — căci subchirurgul, ca un că-

lăluș nedespărțit de stăpânul său, mai nu se mișcă din camera de rezervă și supraveghia cu cea mai mare strășnicie îndeplinirea tratamentului prescris.

Și așa trecură patru săptămâni și bolnava, într'o dimineață, dupăce zăcuse vreo zece zile în nesimțire, deschise ochii mari și se uită plină de mirare, întrebătoare și speriată, în jurul ei. Eră prima licărire a inteligenței, a conștiinței care îi revenia, — și privirile îi căzură pe subchirurgul Mândruță, care ședea lângă patul ei și-i ținea pulsul...

Reconvalescența merse repede înainte. Fosta pacientă par'că învia tot mai mult pe fiecare zi, devenise mai gingașă, mai drăgălașă ca înainte, și când se uită la subchirurgul Mândruță, care o privia surizând, ochii ei luau o expresiune de adâncă recunoștință. Doară aflase dânsa cum se jertfise el pentru a o scăpa, și știa, că dacă mai vede lumina soarelui, nu-i are de mulțumit decât lui.

Venise ziua eșirei din spital, — și Mărioara era nedumerită ce să facă: să se întoarcă la mătușă-sa, sau să meargă la părinții ei, la țară, și atunci Mândruță, luându-și inima în dinți, îi oferă să-i ieie o locuință în oraș, unde să steie împreună, iar apoi să se însoare. O clipă fata stătut pe gânduri, — dar numai o clipă... Se uită la micul subchirurg, care îi ajungea drept până la umăr, își aminti de munca grea și rău plătită, ce trebuia să o facă la mătușă-sa, de părinții ei nevoiași, cari munceau din greu pentru o bucăică de pâine, — își mai aminti de funcționărașul vecin, care o seduse pe vremuri și apoi o părăsise, și... își puse mâna cu încredere în mâna, ce-i întindea Mândruță cu atâta sinceritate!...

Luaseră cu chirie o casuță pe bulevardul Independenței, — o stradă largă, tăcută străjuită de salcâmi înalți și umbroși. Acolo petrecură în liniște mai multe luni. Mândruță se schimbă cu totul. Din tăcut și trist ce era, devenise vorbăreț și plin de veselie. Voia să povestească și să arete lumii întregi fericirea sa, și nu trecea zi, ca să nu-l vezi preumblându-și iubita pe trotuarele Străzii Mari, pe la grădina publică, pe la berării și alte locuri de distracție. Eră curioasă pe-

rechea aceasta: ea înaltă, bine făcută, cu talia subțire și mlădioasă, cu fața deschisă și atrăgătoare, cu ochii mândri și visători, — el mic, uscățiv, diform, galbăn-palid la față și cu ochii mici ca de guzgan, vârați în fundul capului! Lumea se oprea adesea în drum și se uita în urma lor, — unii mirați, alții râzând. În curând îndrăgostiții aceștia erau cunoscuți de toți, iar Mândruță, cu toate că dusesse totdeauna o viață retrasă, departe de sgomotul străzii, descoperi deodată că are o sumedenie de prieteni. Abia făceau câțiva pași pe stradă, și erau salutați, opriți cu calde strângeri de mână, invitați la câte un pahar cu bere, la o înghețată, la excursiuni și petreceri.

Toate ar fi mers bine, dacă Mândruță ar fi fost vreun arândaș bogat, vreun tăietor de cupoane, vreun fecior de bani gata, — ocupațiuni atât de mult apreciate în timpurile noastre. Din nefericire nu era decât un biet subchirurg de spital, prost plătit.

Mărioara și dânsa se schimbaseră; nu mai era fata blândă și supusă de altădată, — nu-l mai slăvea pe Mândruță pentru că o scăpase dela moarte. Se vedea dorită și curtată de atâția, i se ridicase fudulia la cap și acum voia să joace pe frumuseța nepăsătoare. Adesea îi dădea a înțelege, că ar trebui să întinză numai un deget pentru a avea de iubit pe vreun domn frumos și bogat, în locul unui cocoșat slut și sărac ca dânsul. Din vorbă în vorbă ajunseră la ceartă:

„Ai dreptate să-mi zici sărac, strigă atunci Mândruță, după ce am cheltuit pentru luxul tău și cele câteva sute de lei, ce economisiseam cu atâta trudă și sudoare!... Ai dreptate să-mi spui slut, după ce mi-am pus viața în primejdie, pentru a te scăpa dela moarte!“...

Dar Mărioara dete din umeri cu dispreț... A scăpat-o!... Ei și?... Nu era datoria lui să o îngrijească, când era bolnavă în spital, nu era el pus și plătit pentru aceasta? Și apoi nu-l răsplătise îndeajuns, trăind aproape un an de zile cu dânsul?...

Zilnic căuta prilej, ca să plece în oraș. Ba trebuia să vadă pe mătușa, la care nu fusese atâta vreme și pentru care părea că o cunoscuse deodată o dragoste nesfârșită. Ba trebuia să meargă la vreo prietenă, sau la

prăvălii pentru cumpărături. Iar bietul Costea ședeă acasă ca pe ghimpi, așteptând-o să se reîntoarcă, tremurând să nu fi plecat pentru totdeauna!

Serviciul la spital îl îndeplinea ca vai de lume. Când îl căutai, nu era, — nici ziua, nici noaptea, — doară că venea pentru vizita de dimineață și apoi dispărea, iar bolnavii rămăneau în voia Domnului, îngrijiți și pansați numai de niște gardience leneșe și răutăcioase. Medicul spitalului în repetate rânduri îi atrăsese luarea aminte asupra felului cum își îndeplinea datoria, — dar nici vorbe bune, nici vorbe rele, nici amenințări nu folosiră. În cele din urmă îl chemă în cancelarie și-i zise:

„Domnule Mândruță, — ești de cinci ani în serviciul spitalului și am fost toți mulțumiți cu d-ta, atât noi medicii, cât și bolnavii. Dar de un timp încoace, de când ți-ai găsit femeie, te-ai stricat cu totul. Nu mai merge!... Ori lasă-te de iubita d-tale, ori dă-ți demisia!“...

Costea nu-și dete demisia, — dar nici de slujbă nu-și căuta. Cu încetul încolțise în inima lui germele geloziei și neconținut îl chinuia gândul, că ce face Mărioara acasă, dacă e acasă sau dacă a plecat, — unde a plecat, — și astfel lăsa totul în părăsire, dete fuga spre casă și dacă n'o găsea, colindă străzile, căutând-o în dreapta și în stânga.

Într-o bună dimineață se pomeni dat afară din slujbă. Își luase ultima leafă și venise acasă cu lacrimi în ochi. Dar Mărioara râse de el, și deschizând dulapul, îi arătă o hârtie de 100 de lei, pe care o primise tocmai în ziua aceea dela „tușica“, — „o veche datorie“.

De aici încolo venea și pleca când o tăia capul, fără a mai spune unde și pentru ce pleacă. Din când în când primea și câte o scrisorică, — „dela soră-mea“, — „dela o prietenă“, dar Costea nu putea să le cetească, căci acei cari le aduceau, aveau ordin să le deie numai „cucoanei“ în mână. Pe când, până atunci, Mărioara avea de mers numai ziua, acum începuse să lipsească și noaptea. Într-o seară Costea o zări intrând la teatru întovărășită de un cunoscut bogătaș, văduv. Priveliștea aceasta îl pironi locului și svâcniturile inimei i se ridicară în

valuri fierbinți până în creștetul capului. Îi venea să țipe, să sară asupra lor, — dar tăcu. Bănuia el de mult că este înșelat, dar între a bănuși și a vedea cu ochii este totdeauna o mare deosebire. Cu toate aceste își stăpâni mânia, căci mai puternică decât dânsa eră frica, că făcând scandal pe stradă, ar da prilej Mărioarei să fugă, să-l părăsească pentru totdeauna. Plecă deci și, buimăcit, hoinări toată noaptea pe străzile orașului...

De atunci certele în casă se țineau lanț. Mărioara, care ducea cheltuiala casei „din banii ei”, nu se mai reține de fel, nici în vorbe, nici în fapte, iar pentru Costea inventase numele drăgostos și batjocoritor de „cocoșică”.

„Lasă, cocoșică, ce-ți pasă, fii mulțumit că ai ce-ți trebuie”.

Cocoșică însă nu eră mulțumit de loc. Lipsa de ocupație, năcazurile și gălăgiile zilnice, îi aduceau fiori de nebunie.

Incercase să-și caute de lucru, gândind că dacă ar avea cele necesare pentru viață, ar putea recăștiga pe Mărioara; colindase pe la toți medicii și farmaciștii, mai căpătase de făcut pe ici-colea câteun pansament, de pus vreo câteva ventuze, dar toate aceste nu-i aduceau de cât câțiva bieți lei, — o picătură în mare, o nimica pentru Mărioara care din zi în zi devenea tot mai cochetă și mai cheluitoare. Acum când o vedeai pe stradă foșnind cu rochii de mătăasă, cu pălării pariziene, cu umbreluțe scumpe, lăsând în urmă, ca o dără, un miros pătrunzător de parfum, — sămână aidoma cu o cucoană mare sau cu o cocotă.

Și Mândruță înțelese, în sfârșit, că nu mai este pentru el!... Îi jertfise totul: viața sa liniștită, demnitatea de om, rămase sărac lipit pământului, fără slujbă, fără speranță, — și acum, cu toate aceste, cu toate că știa că-i este necredincioasă, — când se gândea că ar putea să o piardă, o durere sfâșietoare, ca o săgeată ascuțită, îi pătrunde în adâncul pieptului... Dar ce putea să facă? Pentru o femeie frumoasă trebuiesc bani mulți, și frumuseța care pentru cel bogat este o mângâiere și o desfătare, devine un izvor nesecat de chin și nenorocire pentru cel sărac...

Într-una din zile, Costea Mândruță ședea

la fereastră și privirile îi rătăceau peste strada prăfuită. Eră o zi luminoasă de toamnă și razele soarelui se strecurau aurii printre frunzile salcânilor. Totul eră tăcut; numai arareori câte un trecător grăbit, sau vreun copil sburdalnic, apăreau și turbureau liniștea. Vreo două vrăbii săltau și ciripiau pe crengi. Un bragagiu se oprise pe trotuarul din față și-și ștergea sudoarea cu o batistă murdară.

Mândruță privea, dar nu deslușia nimica. Înaintea ochilor îi apărură, eșită ca din depărtări părăsite și nouroase, copilăria sa chinuită și tristă, vieța plină de muncă și răspundere, ce dusesse la spital... Ca o rază caldă și scânteietoare i se ivise atunci deodată în suflet iubirea pentru Mărioara și-l făcuse să uite într-o clipă tot necazul, toată amărăciunea vieții. Și se legănase într'acest vis dulce, și crezuse că va dura veșnic!...

De trei zile Mărioara nu se mai reîntorsese acasă, — trei zile și trei nopți Costea o așteptase, o căutase zadarnic în toate părțile și crezând că l-a părăsit, își cumpăraseră un revolver, pentru a-și pune odată capăt suferințelor. Îl ținea în buzunar, din când în când îl scotea și-l privea, — dar tot îl puneă îndărăt, căci din inima lui nu pierise încă speranța că, acum-acum, Mărioara trebuie să revie.

Deodată se auzi uruitul unei trăsuri. O birjă se opri la porțița de lângă casă și Mărioara coborî grăbită, spunând vizitiului să o aștepte.

Costea îi eși înainte în ușă, dar când voi s'o întrebe, că unde a fost, îi tăie vorba:

„Am venit să-mi iau lucrurile”, zise, încruntând din sprâncene. „Mi-am găsit cu cine să trăiesc, — cu un om de seamă, nu cu un pârilit ca tine, căruia să fiu nevoită a-i da eu de mâncare!...”

— Prin urmare vrei să pleci pentru totdeauna?...

— Plec, și te rog, nu mă mai ține în loc, căci sunt așteptată”.

Costea Mândruță, alb ca peretele, cu buzele tremurânde, să dete un pas îndărăt și scoțând revolverul, îi descărcă trei gloanțe în piept. Și cum căzuse buștean la pământ, cu fața în jos, sbătându-se încă puțin din picioare, — îi mai trase încă două focuri în spate...

Emil Tofan.

Fabule revăzute.

I.

Când găina cântă.

În curtea unui oraș plin de fum abiă se furișau razele soarelui. În întunerecul și umezeala curții își petreceau vieața câteva găini. Din temnița lor de lași au renunțat să mai fugă, altfel ar fi putut fugi destul de ușor sărind peste grilajul de lași ce le despărția de lume. Între ele trăiau în cea mai bună armonie și înțelegere. Cocoșul le cântă peste zi și le sculă dimineața; iar peste noapte cântă ca oricare alt cocoș, anunțând ceasurile amintite în evanghelie.

Într' o bună zi stăpâna, în timpul când altădată le aducea de ale gurei, le-a răpit cocoșul. Bietul cocoș a scos un strigăt de desperare, a dat un signal de pericol, dar văzând că nu mai e lucru de glumă, a început să bată puternic din aripi. O mână a stăpânii i-a prins atunci capul, cealaltă aripile și picioarele. Cu glas înădușit a zis el atunci găinilor: „Cucurigu! Fiți și mai departe muncitoare, sculați-vă tot de dimineață... iar pe mine de acum să mă înlocuiască Roșă — așa chemă pe una dintre găini —;... iubirea mea e veșnică pentru voi eu“... și glasul lui, întocmai ca al lui Ludovic al XVI-lea, s'a scurtat sub cuțit.

Ziua a trecut cu depresiunea morală a

celor din curte și s'a apropiat seara. Roșă se înființează în colțul drept al zăbrelelor ca în colțul cel mai înalt al palatului lor. Rolul și l-a luat cu toată conștiențiozitatea. Gândia în mintea ei: „Voiu cântă de 3 ori în noaptea asta și a treia oară voiu deșteptă pe cele de sub grija mea!“

Greaua răspundere ce o avea pe suflet nu o lăsă să închidă ochii și abiă au adormit celelalte a și început: „Cot-cot-cot-cot!“ încât a trezit întreaga ceata.

Pe cer a început să se aprindă stelele una câte una și sgomotul orașului a amuțit; bolta cerească își purtă la pasul vremii arătătoarele ei de timp bătute cu stele și în tăcerea deplină nu se auzia decât glasul Roșei cot-cot-cot. Nu se auzia nici un lătrat de câne — ca la oraș — și tăcerea o spintecă din când în când chiuitul cheiei în broasca vreunei porți vecine și cântecul Roșei cot-cot-cot.

Par'că ar fi fost la priveghiu, bietele găini nu au putut adormi decât cu cântecul Roșei deodată, iar când s'au trezit dimineața eră soarele sus.

Cum s'au trezit, au început o ceartă în care apărau drepturile lor de găini la fel cu feministele și emancipatele noastre.

Emancipatelor noastre și sprijinitorilor lor las și tâlcuirea acestei fabule.

M. Gallus.

Povestea unei vieți.

Roman de I. Agârbiceanu.

(Urmare.)

Căruțele porniră prin noapte. Cea din frunte avea o gazorniță, care împrăștia o lumină roșatică din flacăra pe care stă mereu s'o înghită vântul. Ploaia învăluită cu zăpadă, bătea mereu în fețele oamenilor. Picurii se izbeau îndesați, cu ciudă par'că. În drum întâlnește stricate. Lângă ele veghia gazornița până ce treceau toate căruțele. Apoi lumina ei roșcată râneă întunecimea într'o linie, și se înalță iarăși la căruța din frunte. Oamenii începură să povestească potoliți în zdrâncănitul căruțelor. Drumul eră foarte rău.

Din două-trei sate de-au mai pornit alegătorii într'o așa rânduială ca din Păltiniș.

În cele mai multe nu eră nimic hotărît

înainte. Plecau cei mai mulți când și după cum îi tăia capul. Unii în căruțe, alții călări, unii și pe jos. Porniau grupuri mai mici. Fruntașii se urcau în căruțe, lăsau pe cineva din sat să adune alegătorii, și porniau. Mulți așteptau o jumătate de ceas, chiar mai mult și-și pierdeau răbdarea: plecau la drum cu câți alegători veniseră mai în grabă.

Astfel de pe la miezul nopții câinii începură să latre prin toate safele din cercul acela electoral.

În căruțe, călări, pe drumurile rele, ori pe jos, apucând poteci cunoscute alegătorii veniau însă neconținți.

Locul de întâlnire a tuturor alegătorilor eră

satul cel mai apropiat de orașelul în care se făcea alegerea. Un sat românesc frumos și curat.

Aici se strânseseră unii alegători de seara încă. Apoi de când se făcuseră gură de ziuă oamenii sosiau neconținut. Sumanele le erau ude și bătucite cu mielusei mărunți. Căciulile, la unii, purtau un strat întreg alb, pe fundurile rotunde. Fusese și frig peste noapte.

Dar cu cât se apropia ziua, bătea tot mai cu putere vântul dela miazăzi, melușei nu mai împroșcau, picuri cădeau mai mărunți, până ce în urmă cerul începuse să se răzbune. Fuioarele, pânzele de ploaie se vedeau departe spre miazănoapte. În lumina soarelui, ce-a fost alb peste noapte se topi îndată. Însă nici două ceasuri n' a rămas cerul limpede. Din miazăzi isvoriră nori prăpăstioși, umplură cerul repede ca niște monștri grei. Fulgii începură din nou, cu ploaie, cu vânt. Uneori văzduhul se curățește, soarele luminează câțeva vreme, umbre uriașe se fugăreau pe pământ, apoi se întunecă și vremuia din nou. Așa se schimbă vremea neconținut în ziua aceea până seara târziu.

Satul unde se făcea întrunirea tuturor alegătorilor se populă tot mai tare. Se întâlneau oamenii, își dau binețe și blăstămau pe spurcata de babă care nu-i lăsa să aibă o zi frumoasă. Alegătorii mai tineri glumeau:

„Asta-i soacră-ta, vere!

— Ba a ta!

— A mea nu-i așa bătrână.

— Dacă te duci acasă vezi și învaț-o omenie“.

Se întrebau de cutare și de cutare.

„N'a venit?

— Nu. S'a dat marod ca la miliție.

— Ți-a dat teleleu, de ți-l dă dracului“.

Intr'un grup mai mare spuneau ceva un popă. Barba i se sbătea mereu pe piept.

De-oparte alții se agitău pentru o veste ce le-a sosit. Ci că pe cei din Vălișoara, pe oamenii părintelui Andrei i-ar fi văzut în căruțe străine. În urma lor venia notarul.

„Nu se poate, frate! Pe toți treisprezece?

— Pe toți.

— Vor fi fost alegători străini.

— Ce-mi spui? Eu îi cunosc pe toți, începând dela primarul.

— Și părintele?

— Nu, el nu era cu ei“.

Alții iarăși vorbeau despre bani. Că s'ar fi împărțit bani de oamenii stăpânirii.

„Douăzeci de zloți de vot.

— Și drumul.

— Și mâncarea.

— Ei, drăcie ca asta! Dar las' le-ar sta pe suflet“.

În vremea aceasta alegătorii veniau ne-

conținut. Căruțele, caii intrau prin curțile sătenilor. Țăranii eșiau amestecându-se între ceilalți. Ulițele începuseră să se umple.

Deodată un cuvânt începuse să treacă din gură 'n gură: „La grădina domnească“.

Și, oamenii începuseră să se miște încet, în masă, spre partea răsăriteană a satului. Aici era o curte largă și în mijlocul ei un șopron foarte mare. Va fi fost, pe vremuri, grădina domnească, dar acum era un fânaț, proprietate bisericii.

Oamenii se adăpostiră bucuroși sub șopron. Cei mai mulți își scoaseră traistele de sub sumane, și începuseră să îmbrace. Priveau cu ciudă la vremea rea de-afară.

Vreun ceas mai așteptară și aici. Mulți preoți erau amestecați printre dânșii. În urmă, pe drum, se văzuseră înegrind o ceată întreagă de domni. Preoți, protopopi, advocați, toți alegătorii din pătura cultă cari se opriseră puțin pe la părintele din sat.

Unul din cei cari sosiră se urcă pe-un bolovan și începuse să le dea povețe. Să nu le fie frică, să nu asculte de îndemnul nimănui, să spună limpede numele Dr. Vasile Grecu. Mai presus de toate să fie cumiți, să se poarte în liniște, și de beutură să se ferească. „Și acum în șiruri de câte opt, pornim!“ sfârși el.

„Pricepem, domnule“, se auziră câteva glasuri.

Numai decât merindea fuseră învăluită, ascunsă în traiste, brațele se ridicară peste capetele descoperite, și traistele fură ascunse sub sumane. Oamenii porniră tăcuți în șiruri dese, regulate.

Pe drum unii începuseră să povestească potoliți.

„Zice că nu ne lasă să intrăm cu bătele. Ce comedie!

— Mai bine că le-am lăsat acolo în șopron decât să ne împiedece.

— Ce prostie! Doar nu mergem să ne batem.

— Se vede că domnilor din oraș li frică. Pe semne nu se simt cu sufletul curat“.

Pe drum era o tină moale, o ciorofleacă urită. Totuș vreo trei preoți mai tineri și nește domnișori se plimbară de câteva ori dealungul șirurilor, tot înclinând din cap, sau arătând cu mâna. Din majoritatea de trei sute aveau în masa aceasta mișcătoare o majoritate de o sută cincizeci. Frunțașii erau mulțumiți. De nu se va mai întâmpla ceva pe drum, izbânda era asigurată.

În liniștea în care înaintau alegătorii se auzia din când în când câteun „vivat“, câteun „să trăiască“. Erau vreo câțiva cari închinaseră de dimineața din păhărele.

Mai ales în șirele din urmă izburău din

când în când hohote de râs. Între acești din urmă eră un om mic de statură, roșu la față ca un rac, care dacă luă cât de cât la cap, începea să spună vorbe pocite pe ungurește. Slujise pe vremuri la honvezi, într'un oraș unguresc. Acum însă eră alb la cap ca o oaie. Cei din jur începură să-l întărite cu vorba: ba că l-or închide și nu-l mai lasă acasă, ba că nu-l vor lăsa să intre nici în oraș. Ochii bădicului Simionaș se tulburau.

„Ologoș, nem vorbi! Cotonoașag!“ zicea trăsărit bădicul Simionaș.

Însă la intrarea în orașel dimpreună cu dumnealui fură opriți foarte mulți alegători.

Oamenii stăpânirii aflară că nu-i de-ajuns să ai numele scris în lista alegătorilor, ci se mai cerea dela fiecare votant un bilet eliberat de primăria comunală. Chipurile ca pinte alegători să nu poată intra și derbedei cari n'au nici un drept de vot. Unii pierdură biletele acelea, alții, neștiind, nici nu le cerură. Dar la intrarea în oraș eră postată — în șiruri lungi — jandarmie, miliție. Și doi ofițeri provocă pe fiecare alegător să-i arete biletul. Care nu-l putea arăta, eră oprit să intre fără nici o pierdere de vorbă. În șirurile alegătorilor se produse o mare zăpăceală. Totuș cei mai mulți cari nu aveau bilete înaintară pinte ceilalți până unde erau înțepenii ofițerii. Nădăjduiau încă să se poată strecură neabăgați în seamă. Unora le și reușia, dar cei mai mulți cari nu aveau hărțițele acelea verzi, fură respinși.

Bădicul Simionaș însă nu se lăsa așa cu una, cu două.

„Ce poruncă? Nu vrea poroncinoc! Dați-vă în laturi“ le spuneă el cu ochii tulburi, cu vocea lui trăsărită.

Însă ofițerul îi puse mâna în piept și îl împinse înapoi.

Îndată ce intrară în orașel o comisie aleasă dintre fruntași se duse numaidecât să protesteze înaintea președintelui de alegeri. Însă fără nici un rezultat. Cordonul de jandarmi tinu straja orașului până la sfârșitul alegerii.

Pentru alegătorii români eră designat un birt mare ca loc de cortel. Afară eră mereu aceeași vreme schimbăcioasă: râs cu plâns. Oamenii se retraseră prin salele goale, tăcuți, îngrijorați. Fruntașii încă erau foarte neliniștiți: le rămaseră afară din oraș mulți alegători. Apoi se temeau că oamenii, închiși aci în crișmă, vor începe să bea. Fruntașii se împraștiară prin mulțime și îi povățuiau să se ferească de beutură. Însă eră de prisos îndemnul acesta: ei numai la beutură nu se gândiau în clipele acestea. Respingerea celor fără bilete, îi apăsa pe suflet. Simțeau că li s'a făcut o mare nedreptate. Se simțeau îngrijorați de ce va urmă. Își făceau socoate în

gând câți vor fi rămas afară. Și deodată începură să le fie ciudă, să disprețuiască pe ceice nu s'au mișcat de acasă. Fiecare își aducea aminte de doi, de patru, de mai mulți, cari rămaseră pe la vetrele lor, ori trecură în tabăra contrară. Își ziceau „dacă veniă și cutare și cutare, tot am fi putut birui.“ Pentru că dintre țerani cei cari ajunseră odată până aci, aveau hotărîrea nestrămutată de-a învinge.

Vreun preot, vreun învățător, vreun medic de cerc poate a mai intrat codindu-se încă în birtul acesta, poate a privit pe furis în jur să nu-l vadă cineva. Voința lor, gândindu-se la relele eventuale ce-i vor ajunge, poate se mai clătină. Însă voința țăranilor, cari au ajuns odată aici, eră tare ca fierul.

Țăranii deci și dacă beură, gustau mai mult, dar afară de trei-patru, rămaseră trezi ziua întreagă.

Încă nu se începuseră votarea când oamenii cari ședeau pe lângă ferestile ce răspundeau în stradă, începură să privească cu interes, grămădindu-se tot mai mulți. O fereastă se deschise. În drum, aproape de birt un domn bu barba roșcată trăgea de mânecă pe un moșneag. Îndărăptul moșului mai erau doisprezece țărani.

„D-voastră faceți mișelie“, zicea străinul „Trebuie să veniți la noi.

— Mergem domnule unde ne trage sufletul“, răspuse moșul.

„Atunci să nu fi venit în căruțele noastre. Trebuie să veniți la noi. Sinteți de-ai noștri.

— Nu-i prost celce mănă șapte pâni, domnule, ci celce le dă“, răspuse bătrânul, și smâncindu-se din mâinile străinului porni cu cei doisprezece după ei, și intrară în birt.

Erau țărani părintelui Andrei, alegătorii din Vălișoara. Între alegătorii români se făcu o vie mișcare. Fețele tuturor se înseninară. Eră un semn bun acesta.

Aceia intrară cu sfială, și se feriau de cunoscuți. Însă numaidecât limbile li se deslegară și povestiră cum au trebuit să lucre după capul lor, căci părintele Andrei nu le-a dat nici o îndrumare și nu le-a fost de nici un folos.

Votarea se începuse după satele cele mai apropiate. Alegătorii din satul cel dintâiu se aleseră dintre ceilalți și porniră sub conducerea alor doi bărbați de încredere. Erau părintele Ion Albu și Dr. Ion Florea. Un fior trecu prin inimile tuturor când ceata cea dintâi porni. Mulți își făcuseră cruce și ziseră cu glas tare: Doamne-ajută! Deși nu putea aduce nici un rezultat aceasta întâi grupă ce porni, totuș oamenii așteptară ca pe spini întoarcea ei.

Când se înapoiară, cei cari și-au dat vo-

turile, fură năpădiți din toate părțile cu întrebări: Cumu-i acolo? Cine-s? Ce-i acolo? De-ai lor sunt mulți? Oamenii răspundeau, dându-le deslușiri. Vreo trei dintre ei erau cu voie rea.

„Tot omul să spună când l-ar întrebă cu cine votează numele întreg al candidatului nostru. Să nu zică Vasile Grecu, sau avocatul Grecu, ci Doctor Vasile Grecu. Din cauza că nu s'a spus numele întreg, trei voturi ni s'au respins pân' acum. Așa dar fiecare să spună Doctor Vasile Grecu“, repeși Ion Florea pornind cu oamenii din satul al doilea.

Însă cei cari votaseră aduseră și o veste bună: biletele acelea nu se cereau și la votare. Acolo te cetește de pe listă și primăria comunală adeverește că tu ești cel cetit.

Dan Bârsan îndată ce auzi vestea aceasta se strecură afară, și numaidecât sări peste gard în grădina crâjmei. Tot pitulându-se prin grădini, tot sărind gardurile, ajunse în urmă afară pe câmp.

El mai fusese în orașelul acesta. Dar după ce ajunse în larg, se oprî, cercetă cu deamănuntul poziția locului, căută drumul cel mai scurt. Apoi, tot furișându-se ajunse la cei cari opriți să între, așteptau, cu mintea tâmpită, sfârșitul.

Numaidecât vreo patru mai tineri porniră cu Peștele. Alții plecară după un anumit restimp.

Și nu peste mult cei din birt se pomeniră că sar vreo cinci Români peste gard în curtea birtului. Aceia se amestecară veseli printre

oamenii din birt, a căror bucurie eră foarte mare. Peștele nu se mai văzù până la amiazi.

Și dela nouă ceasuri pân' la amiazi se strecură mereu prin grădini, conduși de Dan Bârsan, cei opriți de dimineața la intrarea în oraș. Însă rămaseră și neaduși. Erău oameni bătrâni cari nu puteau să treacă peste atâtea piedeci, alții iarăși, se împrăstiaseră prin satele vecine. Unii plecară chiar acasă.

„A cui a fost gândul ăsta?“ întrebă Ion Florea, nespun de vesel... Câștigară astfel vreo șasezeci de voturi.

„A lui Dan Bârsan, domnule, a Peștelui“, răspunseră oamenii.

„E de-ai mei, domnule Florea. Stai să ți-l prezint“. Și părintele Ion Albu îl aduse numai-decât pe Dan. Nici nu trebuia să-l îndemne să vie. Conștii de ce-a făcut, ochii vioi ai lui Dan scăpărau de bucurie, de fală. El venia cu pași hotărîți.

„Dumneata ne-ai câștigat biruința zilei de azi“, îi zise Florea cu însuflețire.

„M'aș bucură foarte mult, domnule Florea. Ar fi fost o mare rușine să cădem“, răspunse Dan Bârsan.

„Să fie mulți ca dumneata am câștigă multe alegeri. Să știi că va trebui să te prezint domnului Grecu.

„Pe dumnealui îl cunosc de mult și aș dori din toată inima să-l vedem ales“. Dan salută și dispărù în mulțime.

„Mi-a fost și mie de mult ajutor, domnule Florea“, zise mângăiat părintele Albu.

„Nu-i mirare. Așa un om!“ Ei porniră cu alt sat la urnă.

(Va urmă)

Cronici.

Politică.

Adunarea dela Alba-Iulia.

„Ar' de nu ne voru lasa pre noi si pre remasitiile năstre intru aceasta asiedare, pecetile si iscaliturile năstre care am dat se n'aibă nici o taria. Care lucru l'amu intaritu cu pecetea metropoliei năstre pentru mai mare marturie“.

Astfel se încheie actul unirii dela 1700, iscălit de „Vlădica nostru“ de atunci Atanasie. Aceasta este partea cea mai importantă din acest contract încheiat cu Roma, pentrucă în ea, prevăzându-se oarecum primejdiile de astăzi, s'a pecetluit pentru toate vremurile o vădită amenințare față de Roma. Dacă nu păziți acest contract, zdrobise-vor pecețile lui, ziceau

bieții și pășiții noștri strămoși cu o îndreptățită îngrijorare. Și iată că vremea nesocotirii punctelor din contract au sosit. Roma s'a învoit ca guvernul unguresc să ne pună în coaste episcopia gr.-catolică unguresc, și-a dat blagoslovenia tendințelor de maghiarizare a noastră chiar și prin biserică. Mama Roma a făcut-o aceasta. Acum dacă o parte contrahentă, cum s'ar zice, nu se ține de litera contractului, dacă Roma și Sfântul ei Scaun ne-a dat fripți în mâniile sugrumătoare ale guvernelor, ar urmă cu o consecvență foarte logică să zdrobim și noi pecețile dela 1700, cari „pentru mai mare mărturie“ s'au păstrat până astăzi. Ar urmă, dacă societatea noastră, dacă poporul nostru ar fi pe deplin străbătut de puterea conștiinței naționale, dacă în noi ar fi putut pătrunde în toată grozăvia lui atacul guvernului unguresc cu întreaga lui cohortă de urmări funeste, dacă fiorul momentului

istoric care este astăzi ne-ar fi luat în stăpânirea lui întreagă. Așa trebuie să ne mulțumim cu ce putem să dăm, trebuie să aruncăm la o parte toate visurile de reunire, astăzi încă într'adevăr copilărești, după cum a zis un prelat al nostru. La gestul măreț al reunirii să ne putem gândi acum, când patimile mărunte și meschine ne sfășie, când orizontul nostru este atât de îngust încât dincolo de el nu pot să vadă decât niște vizionari nebuni, prea puțin legați de această lume de țărăină?!...

Adunarea dela Alba-Iulia a fost frumoasă și destul de impunătoare în împrejurările noastre. Deși între convocătorii ei n'a figurat nici un preot, totuși cincisprezece mii de oameni s'au adunat în Bălgradul lui Atanasie al unirii cu Roma și mai ales al suferințelor lui Horia ferecat pe roată. Ea a purtat chiar titlul de „congres“, care seamănă puțin a ortodoxie, a răsvrătire, iar în fața mulțimii au vorbit și preoții Blajului, cari n'au chemat pe nimeni, dar totuși au venit. Cuvântările ortodoxilor a trebuit să facă o bună impresie în străinătate, deși țărani noștri cari nu pricep deosebiriile noastre confesionale, nu vor prea fi știut aprecia importanța acestui act frumos. Moțiunea?... Ne-am fi așteptat la ceva mai energic, mai categoric, la ceva care, fie în stil cât de telegrafic, să fi purtat și o scânteie din revolta care ne-a cuprins. Căci cu telegrame umilite, atât apostolicești imperiale, cât și papale, nu prea putem „demonstră“ nimic în fața marelui opinii publice, care nu cunoaște decât o singură judecată... simplă. Mai interesant va fi, de sigur, memorandumul adresat Sfântului Scaun Papal, interesant și în aceeași vreme și mai hotărât, socotim. În acest memorandum, cetit în adunare, dar nepublicat din motive de oportunitate, zice „Gazeta Transilvaniei“, se vor fi prezentat clar și fără restricții doleanțele noastre sub acest raport și se va fi precizat cu francheță punctul nostru de vedere. Deși, zice o gazetă ungurească, el a fost prealabil comunicat și guvernului, episcopiile noastre nu se vor fi înspăimântat să-l cetească cu fața deschisă acelora cari ne-au pregătit această nouă lovitură.

Cum am zis, adunarea a fost frumoasă și însuflețită. Țărani noștri și-au spus și de astădată categoric și tradiționalul lor: „Nu ne dăm“. Cât despre un rezultat practic al ei nu putem să vorbim. Nu credem că ceea ce s'a pregătit bine la Budapesta și la Viena și s'a consfințit după multe ezitări la Roma, să se mai poată schimba prin protestările noastre neputincioase. Nu credem, deși am putea să așteptăm din partea Romei, dacă nu o sprijinire hotărâtă. atunci puțină bunăvoință latină. Vom trece noi și peste această primejdie. Cum?... Dacă nu vom face altceva, atunci ne vom ridică și de astădată, ca de atâteaori, privirile spre cer, la Dumnezeu neamurilor, să ne ocrotească cu aripa lui caldă și bună. La Dumnezeu să ne fie nădejdea, căci Ungurii și noi ne facem destule rele.

E. G.

Istorie.

O scrisoare a Doamnei Elena, soția lui Matei Basarab către domnia din Sibiu, 18 Maiu 1653.

Helena Dei Gratia Principisa Valachiae Transalpiniae etc. Prudentibus ac Amplissimis Dominis nobis optimis vicinis, sincerisque amicis Consuli ac Iudici Regio Amplissimae Civitatis Cibiniensis. Salutem ac benevolentiam nostram.

Pentru prietenia și voia cea bună carea în toată vremea avem către Dumneavoastră vecinii noștri cei buni și credincioși n'am putut zăbovi a ni face și pe Dumneavoastră părtași aceștei vesti bune și veasele, carea ni se aduse astăzi miercuri după amezăzi în 18 zile de Maiu aici în satul nostru în Rucăr dela Măria lui Prealuminatul Domnu meu, cum eri Marți să fie avut războiu foarte greu cu pizmașul nostru Vasilie Vodă tocna până în seară și mila lu Dumnezeu cea mare adusa biruința în partea noastră atâta cât toată călărimea lui au căzut și rămând pedestrima, sau închis în carăle taberii lor împreună cu Vasilie Vodă și cu gineresău Cazacul și oștile Domnu meu iau încungiurat de toate părțile și așa avem nădeajde în mila lu Dumnezeu, să se surpe semeția vrăjmașilor noștri și ai Dumnilor voastre până în sfârșit, pântru care și dreptu care lucru fie har, laudă și mulțemire Deo Peroptimo, qui superbis ad-versatur, humilis autem dat gratiam. Lângă aceste pohtim dela Dumnilor voastre hoc etiam beneficium, pentru că întru iuțimea războiului câțiva și de în boarii noștri cei de frunte seau rănit, de va fi în cetatea Dumnilor voastre vreun hirurgus bun ca acela care să poată fi de folos, Dumnea voastră să nul apărați al slobozi să vie fără zăbavă cu ceastă slugă a noastră, că aici la noi sânt oameni proști, nu sânt meșteri, cum ar trebui. Noi drept aceia foarte vom ști har Dumnilor voastre: interim Divinae Tutelae vestras Amplitudines vehementer commendamus. Datum Rukaru die 18 mensis Mai. Anno mundi creationis.

Vestrarum Amplissimarum Dominationum Vicina benevola

(pecete mică pe ceară roșie
vultur cu crucea în plisc.)

Helena m. p.

În dos: Aperta per Ioannem Keményi 1653 die 29 Maij.

Adresa: † Prudentissimis, Circumspectis ac Amplissimis Viris, Dominis Iudici Regio et Consuli Amplissimae urbis Cibiniensis. Vicinis nobis benevolis, honeste dentur.

(Archiva univ. săsești, Sibiu.

Nr. 773 din 1653.)

Această epistolă a fost scrisă, după cum se vede din cuprinsul și data ei, chiar a doua zi după lupta dela Finta, în care Mateiu Basarab birui oștirea lui Vasile Lupu și a ginerelui acestuia Timuș, dar în focul luptei primi și dânsul un glonț în picior. Doamna Elena cere un chirurg dela Sibieni, ca să tămăduiască

pe boierii răniți în iușimea războiului. Se vede, că de rana soțului său încă nu aveă știre a 2-a zi după luptă. Despre această rană a lui Mateiu, scrie cronicarul Miron Costin, că „i-a scurtat rămășița zilelor, că până la anul netămăduit de acea rană a murit, că să nu se hie rănit, abia cineva de ar hi putut hălădui den Moldoveni și Cazaci unde întrase și cu ce tocmală“. Acelaș Miron Costin ne spune, că „au plecat și Timuș cu Vasile Vodă fuga, lăsând toată tabăra și bieții pedestrași în perire... Nime n'au gândit pentru pedestrirea Cazacilor să iasă vii cineva den câți rămăsese, după fuga oștii cei călări: De mirat firea Căzacilor la nevoe, după ce le-au fugit toate capitele și Hatmanul lor, ei dentre sine au ridicat cap și au tocmit tabăra legată și s'au apărat până în noapte; și apoi noaptea au făcut focuri din carele lor și din spini. Iară singuri au porces cu tocmală, fără tabără, numai pedestrii, și au eșit toți până la unul fără de nice o dodeială“. (M. Kogălniceanu: Cronicele României I., pag. 337.)

I. L.

Însemnări.

Spre știre. De o vreme încoace o parte a presei noastre se ocupă cu predilecție de neînsemnata mea persoană, atribuindu-i calități și scăderi cu cari n'a înzestrat-o Dumnezeu. Niște adversari răi și răzbuunători au izbutit să pună în circulație fel și fel de vești slabe despre rostul ce l-aș aveă în sânul așa numitei grupări a tinerilor. Sunt socotit ca un duh necurat care țese intrigă și făurește săgeți veninoase. De aceea unii se simt datori să-și facă cruce de căteori mă văd sau de căteori aud de numele meu, iar alții mai viteji îmi dau mereu la mir, insultându-mă și batjocorindu-mă. Cățiva inși cu frânele puterii în mână socotesc chiar c'ar fi bine să mă trimită în împărăția iadului din viața noastră publică. Am cetit și ascultat toate insultele și zvonurile cu seninătatea omului nevinovat și cu resignația celui condamnat să fie răstignit pe cruce pentru alții. Dar și răbdarea mea cunoaște hotare. Văzând că atacurile la adresa mea nu mai încetează, spre tămurirea și orientarea publicului sunt silit să declar următoarele: 1. Toate zvonurile despre rolul meu în sânul așa numitei grupări a tinerilor sunt mincinoase, deoarece această grupare cu tendințe separatiste — cum se crede — nici nu există. Există numai o seamă de oameni cari lucrează din convingere curată pentru înaintarea culturii românești. Rolul meu între aceștia e al unui tovarăș de idei și al unui muncitor modest. 2. Cele mai multe dintre articolele și notițele apărute în „Luceafărul“, cari mi se atribuie și pentru cari sunt săpunit mereu, nu sunt scrise de mine, deci nu merit să fiu insultat pentru ele.

Rog deci pe adversarii mei să mă cruțe în viitor și să-mi deie numai importanța pe care o pot aveă.

Oct. C. Tăslăuanu.

✽

Delavrancea în Academie. Să fie adevărat, se vor întrebă unii. Cum, un simplu literat a putut să ajungă membru al Academiei? Da, este adevărat. Ziarele din București ne aduc această veste spre mai marea noastră bucurie, căci iată, în sfârșit, s'a spart ghiața unui principiu atât de puțin îndreptățit al nemuritorilor români, cari au crezut până acum că literatura pură n'are ce căută în cel mai înalt areopag cultural al nostru. Alegea lui Delavrancea, suntem siguri, va fi urmată și de a lui Caragiale, Coșbuc și Vlahuță, ceilalți mari reprezentanți ai literelor noastre. Altcum nu ne putem închipui această alegere. Pentru că, fără să facem comparații inutile, Delavrancea nu poate să ocupe un loc de membru în Academie, lipsit de ceilalți tovarăși ai lui...

Cine va ceti despre această recunoaștere oficială târzie, se va gândi cu drag la autorul Paraziților, la Sentino, la Irinel, la Geaba Efendi la Hagi Tudose și toate celelalte creații ale lui. Va răsfoi înduioșat paginile de adâncă și subtilă artă ale maestrului, care i-a înseninat odată sufletul cu scrisul lui plin de vigoare virgină a talentului celui mai avansat. Cetiți Fanta Cella, admirabila poveste plină de poezie și vă gândiți, când a fost scrisă și când i-a fost scris autorului ei să intre în Academia recunoașterii pe deplin meritate...

✽

Singurătatea lui Vlahuță. Aflăm că maestrul Vlahuță s'a retras pentru totdeauna la țară, la Dragoslaveni în Moldova. A părăsit Bucureștiu cu întreaga lui larmă, cu goana lui înfrigurată după pâne... literară, unde de altfel și până acum, de multă vreme încoace, el fusese atât de izolat.

Mulți se vor miră de această hotărire a iubitului nostru scriitor și mulți vor consideră această retragere ca un fel de gest de om obosit. Cei cari îl cunosc însă pe Vlahuță, știu că nimic nu poate să sufere pe urma acestei retrageri, nimic în producția și în caracterul lui. Vlahuță este poate cel mai tânăr dintre scriitorii generației vechi. Acest om veșnic preocupat de o problemă, veșnic chinuit de un gând, va găsi totdeauna în mijlocul naturii, alături de țărani moldoveni pe cari îi iubește atât de mult, un motiv de inspirație. Și nu știm cum, dar par'că acum așteptăm dela Vlahuță o încoronare desăvârșită a operei lui literare. Singurătatea lui de astăzi trebuie să ne trimită acest dar, singurătatea care l-a inconjurat totdeauna cu o aureolă atât de frumoasă.

Scriitorii tineri ar trebui să se gândească mult la această semnificativă retragere...

✽

Școli călătore! Sibiul nostru a avut în primăvara aceasta o mulțime de oaspeți neobișnuiți până acum. Mai multe școli primare românești din apropiere au ținut să rupă cu felul de până acum de a-i „învăța“ pe copii de prin cărți, mai mult sau mai puțin plăcute, diferite lucruri moarte, și s'au apropiat de principiile pedagogice moderne, cari cer ca lucrurile să se și vadă în natură. În acest chip învățătorii dela mai multe școli din jurul Sibiului au plecat în

excursii de elevii lor mai mari în scopul de a vedea cu ochii lucrurile despre cari au învățat până acum numai din cărți. Au venit elevii școlii din Săliște (în două rânduri), Aciliu, Boița, Tălmăcel, Viștea de jos ș. a. și au văzut ce e de văzut în Sibiu, întorcându-se acasă cu mintea și cu întreg sufletul plin de impresii nouă și puternice.

Astfel de călătorii nu numai că largesc cercul de cunoștințe al copiilor — ele sunt un „învățământ intuitiv” dintre cele mai eficace, — ci au o influență covârșitoare și asupra diferitelor sentimente ale copiilor și asupra voinței lor. Dacă fiecare școală ar fi în câteva zile de peste an o „școală călătoare” — am putea înregistra în timp scurt rezultate dintre cele mai frumoase pe teren cultural.

Valoarea unei școli din punct de vedere pedagogic se poate măsura cu toată exactitatea și după chipul cum aceasta îmbrățișează însemnata chestiune a excursiilor școlare.

✽

Vlaicu premiat de Academie. Academia noastră a mai făcut o faptă în ultima sesiune, care va găsi consentimentul întregii noastre opinii publice. Aurel Vlaicu, iubitul nostru aviator, a fost premiat cu un premiu de 5000 lei pentru cartea lui în care își motivează teoreticește construirea aeroplanului său. Această răsplată, nu numai că este binemeritată, dar ea constituie și un îndemn frumos pentru înaintarea științelor noastre tehnice.

Aurel Vlaicu, care și în zilele din urmă ne-a făcut cinste în capitala Austriei, unde aeroplanul său a fost mai mult inconjurat de atenție, va găsi în onoarea care i s'a făcut de către Academie, un nou prilej de muncă încordată.

Trimitem prietenului nostru călduroase urări de bine.

✽

16.000 în vânt... A trebuit să ne convingem încă odată, plătind scump această nouă experiență, că justiția țării ungurești acopere toate nedreptățile făcute în paguba noastră și în sprijinul năzuințelor politice maghiare. Petiția alegătorilor dela Orăștie împotriva alegerii plină de incorectitudini a jidanului Farkas Pál, a fost respinsă de către Curie, iar aderenții partidului nostru național au fost condamnați la plățirea cheltuielilor, cari se urcă la marea sumă de 16.000 coroane. Asta ne mai trebuie nouă?... Nu știi cum, dar te cuprinde o adâncă amărăciune gândindu-te că nimic nu este în această țară, ceace ar putea constitui pentru noi o garanție constituțională în luptele noastre. Ni se prăpădesc forțele noastre, bietele noastre părăluțe câte le-om fi având, în desperate chestiuni electorale. Oare n'a sosit vremea să ne gândim, potrivit împrejurărilor în cari trăim, la o mai bună chivernisire a micilor noastre resurse bănești în politica noastră?! Pentru că, oricum, nu putem arunca așa ușor zeci de mii în vânt, când fiecare crețar al nostru trebuie împărțit în patru pentru trebuințe cu mult mai arzătoare, pentru deslegarea unor probleme mai folositoare...

✽

„Vieța Nouă” din Bucovina. Primim la redacție ultimul număr al revistei „Vieța Nouă” din Cernăuți, care ne anunță o reorganizare a ei. De aici încolo va apare de două ori la săptămână și va angaja forțe noi în sprijinul redactării ei cât mai bune. „Vieța Nouă” și până acum s'a distins prin un larg spirit de orientare, care i-a făcut cinste. După cât suntem informați, d-l Gh. Stoica, apreciatul nostru novelist, va fi încredințat cu conducerea ei. Suntem siguri că prietenul nostru, fostul redactor al „Tribunii” și un ziarist apreciat, va ști să contribuie la ridicarea presei bucovinene. D-l Stoica va duce la frații noștri din Țara Fagilor și însuflețirea noastră, a acelora cari, deși înfruntăm frigul temnițelor ungurești, totuș privim cu încredere în viitor.

♦♦♦♦

Bibliografie.

În editura „Academiei Române” au apărut:

Dr. C. I. Istrati și C. Teodorescu, *Disolvarea cuprului metalic* prin distilarea petrolului brut. Prețul: 20 bani.

Dr. C. I. Istrati și Dr. M. A. Mihailescu, *Despre acțiunea acidului azotos asupra dianilido chinon anilului*. Prețul: 20 bani.

Dr. C. I. Istrati și Dr. M. A. Mihailescu, *Albanita*. Prețul: 20 bani.

Dr. C. I. Istrati și Dr. M. A. Mihailescu, *Acțiunea anilinei asupra tribomo-triiodat*. Prețul: 20 bani.

Dr. C. I. Istrati și Dr. M. A. Mihailescu, *O metodă pentru purificarea parafinei*. Prețul: 20 bani.

Dr. C. I. Istrati, *O carte puțin cunoscută*, despre apele minerale ale Valahiei. Prețul: 20 bani.

Dr. G. Z. Petrescu, *Arsenicul în tratamentul sifilisului*. Prețul: 30 bani.

Dr. C. I. Istrati, *Date relative la diferite chestiuni de arheologie* privitoare la Români. Cu 8 stampe. Prețul: 1 leu.

Petru Bogdan, *Pondul molecular al lichidelor*. Prețul: 30 bani.

*

I. Iordăchescu, *Cinematograful și educația*. Botoșani, 1912. Prețul: 50 bani.

S. Mehedinți, *Cătră noua generație*. Edit. Minerva. București, 1912.

I. Nenișescu, *Poezii*, Ediție complectă. Minerva. București, 1912.

C. Negruzzi, *Teatru*. Opere complete, vol. III. Minerva. București, 1912.

Victor Eftimiu, *Poemele Singurătății*. Edit. Librăriei naționale S. Bornemisa. Orăștie, 1912. Prețul: 2 cor.

Ioan Al. Brătescu-Voinești, *Pe marginea cărților*. Editura Librăriei Leon Alcalay. București, 1912. Prețul: 30 bani.

I. Novicow, *Emanciparea femeii*, trad. de Bogdan I. Goilav. Botoșani, 1912. Prețul: 2 Lei.

Titu Dinu-Pompiliu Păltănea, *Comediile lui Plaut*, traduceri din latinește. Editura societății studenților în litere. București, 1912. Prețul: Lei 1.75.